

Birleşik Arap Emirlikleri 2014

Ahmet Üçağaç

[Arş. Gör. Sakarya Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü]

Özet

Bu çalışmada, 2014 senesi boyunca Birleşik Arap Emirlikleri'nin (BAE) iç ve dış siyasi gelişmeleri ile birlikte ülkenin ekonomik gelişmeleri incelenmiştir. 2014, BAE adına önemli gelişmelerin meydana geldiği bir yıl olmuştur. Bunların başında, ülkenin iç siyasetinde rejime tehdit olarak görülen muhalif Müslüman Kardeşler cemaatinin bastırılmasına yönelik başlatılan operasyonlar gelmektedir. Bununla birlikte ulus devlet anlayışının güçlendirilmesi adına önceki yıllarda başlatılan "Emirleştirme" programının devam ettirilmesinin yanında ulus bilinci ve vatan sevgisinin aşılması amacıyla da vatandaşlara zorunlu askerlik uygulamasının getirildiği bir yıl olmuştur. Diğer yandan ekonominin çeşitlendirilerek temel sütunlarını petrol dışı sektörler üzerine inşa etme girişimleri de ekonomik alandaki gelişmeleri oluşturmuştur. Ayrıca mevcut ittifakların devam ettirilmesinin yanında müttefik güçlere dayanarak dış politika aktivizmi artırılmış ve iç politikanın bir uzantısı olarak dış politikada Müslüman Kardeşler ve diğer İslamcı grupları hedef alan bir BAE karşı-mıza çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Birleşik Arap Emirlikleri | Ekonomi | İç Siyaset | Dış Siyaset | Müslüman Kardeşler

United Arab Emirates 2014

Abstract

This study analyses domestic, foreign and economic developments that took place throughout the 2014 in the United Arab Emirates (UAE). The 2014 has been a year that with significant new developments for the UAE. Crackdown on the Muslim Brotherhood who are the opponent to the regime, putting mandatory military service into force for young Emirati men in order to boost national conscious and continuation of Emiritisation programme were the main domestic political developments of the country throughout the 2014. While diversification in the economic field to build the main pillars of economy on non-oil sectors generated the country's efforts in economic field, increasing foreign policy activism in the direction of the loyalty to the existing alliances composed the country's foreign policy developments in 2014. Additionally the 2014 was a year in which the UAE targeted the Muslim Brotherhood and other Islamist groups in its foreign policy as a continuation of its internal crackdown on the Islamists.

Keywords: The United Arab Emirates | Economy | Domestic Politics | Foreign Politics | Muslim Brotherhood

İç Siyasi Gelişmeler

BAE için 2013 yılından 2014'e sarkan en önemli iç siyaset meselesi Müslüman Kardeşler'e karşı başlatılan kapsamlı mücadelenin devamı olarak Ocak ayında 20'si Mısır, 10'u Emirlikler vatandaşı olan 30 kişinin ülkede Müslüman Kardeşler adına yasadışı faaliyetler yürüttükleri gerekçesiyle tutuklanmasıdır. BAE yetkililerince yapılan açıklamalarda tutuklamalara gerekçe olarak; ulusal güvenlik konseyine ait belge ve dokümanların kaçırılarak ülkedeki Müslüman Kardeşler üyelerine dağıtılması, bu kişilerin hükümetin izni olmaksızın örgütlenmeleri ve yine, hükümetin izni olmaksızın zekât ile çeşitli kampanyalar çerçevesinde mali yardımlar toplamaları gösterilmiştir.¹ Buna karşın Uluslararası Af Örgütü'nün Ortadoğu ve Kuzey Afrika direktörü Said Boumedouha olayla ilgili yaptığı açıklamada, bu ve buna benzer vakalara atıfta bulunarak herhangi bir tutuklama kararı olmadan atılan bu adımların hukuk ile bağdaşır bir tarafının olmadığını belirtmiştir.² Bu açıklama tutuklamaların hukuki olmaktan ziyade siyasi olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla yılın ilk ayında gerçekleştirilen bu tutuklamaları, 2013 yılında İslamcılara karşı başlatılan baskının genişletilmiş bir şekli olarak değerlendirmek mümkündür.

Ülkede Müslüman Kardeşler ile bağlantılı bir diğer önemli gelişme de Müslüman Âlimler Birliği Başkanı Şeyh Yusuf el Kardavi'nin fetvalarının İslam âleminde nefret, şiddet ve ölümleri arttırdığı, bunun yanında BAE içişlerini karıştıracak siyasi demeçler içerdiği öne sürülerek Kardavi'ye karşı önemli bir mücadelenin başlatılmış olmasıdır.³ BAE hükümeti 2014 yılının Kasım ayında İslamcı gruplara karşı giriştiği mücadelede uluslararası yasal bir meşruiyet zemini elde etmek amacıyla aralarında Müslüman Kardeşler hareketinin de bulunduğu uzun bir terör listesini uluslararası kamuoyuna ilan etmiştir. Listede en çok dikkat çeken nokta terörist olarak kabul edilen grup-

ların çoğunlukla ya Müslüman Kardeşler’le bağlantılı hareketler ya da bu hareketin ideolojisini bir şekilde benimsemiş küresel anlamda faaliyet gösteren gruplar olduğudur.⁴ Bundan da anlaşılacağı üzere BAE’nin, Müslüman Kardeşler’e karşı mücadelesini ülke sınırlarını aşan küresel boyutlara taşıdığı görülmektedir. Nitekim bu baskı politikaları ile BAE’nin, Müslüman Kardeşler fikriyatını tamamen silmeyi veya bu ideolojiye büyük bir darbe indirmeyi hedeflediği görülmektedir.

Arap Emirlikleri, başlatılan kapsamlı mücadele çerçevesinde Müslüman Kardeşler hareketiyle ilişkili olduğu iddia edilen kişilerin banka hesaplarını da dondurma kararı almıştır. Alınan karar başbakanlık sitesinde yayınlanarak ilan edilmiştir.⁵ Ayrıca bir başka kararla Müslüman Kardeşler’i “terör örgütü” olarak kabul eden BAE hükümeti, ülkede faaliyet gösteren bazı kişi ve grupların bu harekete finansal destek sağladığını iddia etmiş ve merkez bankasının gerek gördüğü takdirde ilgili kişi ve grupların banka hesaplarına el koyabileceğini duyurmuştur. Hükümetin aldığı bu kararın ardından BAE Bankalar Federasyonu’ndan yapılan açıklamada, ülkede faaliyet gösteren bankaların Müslüman Kardeşler’in BAE kolu olarak bilinen İslah Hareketi ile hiçbir şekilde bankacılık faaliyetleri yapmamaları gerektiğinin altı çizilmiştir.⁶ Böylece Suudi Arabistan ve Kuveyt ile birlikte BAE de Körfez’de 2014 yılının son çeyreğine girilirken Müslüman Kardeşler’e yönelik dışlayıcı politikalarını yoğunlaştırmıştır.

Bu yıl iç politikada atılan önemli adımlardan birisi de iç güvenliğin artırılmasına yönelik olmuştur. Ülkede iç güvenliğin en az dış güvenlik kadar önem kazanması şüphesiz Arap Baharı süreci ile artan güvenlik sorunlarının içerdeki durumu da etkileyeceği kaygısından kaynaklanmıştır. Bu bağlamda, özellikle düşman addedilen Müslüman Kardeşler hareketinin Ortadoğu’da büyük etkinlik kazanması, emirleri alarına geçirmiştir. Netice olarak güvenliğin artırılması doğrultusunda ülkede zorunlu askerlik hizmetinin yürürlüğe konması önemli bir adım olmuştur.⁷ Nitekim bu girişim, bölgede oldukça etkili ve siyasi düşüncesinde Müslümanlar arasında sınır tanımayan Müslüman Kardeşler’in İslamcı ideolojisine karşı Emirlik ulus bilincinin sağlamlaştırılması olarak da okunabilir. Bununla birlikte gerek bölgede artan güvenlik endişeleri gerekse iç politikada olası bir halk hareketi BAE’yi Amerika ile askeri eğitim anlaşması yapmaya itmiştir.⁸ 2014 yılında ülke adına meydana gelen bir diğer önemli gelişme de BAE’nin Mars’a gönderilmek üzere insansız uzay aracının geliştirilmesi için ilk adımı atması olmuştur. Ülkede devlet başkan yardımcılığı ve başbakanlık görevlerini yürüten Şeyh Muhammed Bin Raşid el-Maktum konuyla ilgili yaptığı açıklamada ülkesinin son yıllarda teknolojik gelişmelere önemli yatırımlar yaptığını ve bu proje ile uzaya insansız keşif aracı gönderen ilk Arap ve Müslüman ülke olacağını belirtmiştir.⁹

Ekonomik Gelişmeler

BAE ekonomisi zengin doğal kaynakları sayesinde kuruluşundan bugüne kadar güçlenerek devam etmiştir. Ülke ekonomisi 2014 yılında % 4,8 oranında büyüyerek gayri safi milli hasılası (GSMH) 402,3 milyar dolara çıkmıştır.¹⁰ Bu bağlamda, gayri safi yurt içi hasılası (GSYİH) ve insani gelişmişlik endeksinin yüksek olması BAE'yi Ortadoğu'nun parlayan bir yıldızı haline getirmiştir.¹¹ Son yıllarda ekonomik anlamda doğal kaynaklara olan bağımlılığı azaltmak adına atılan adımlar bu yıl meyvelerini vermeye başlamıştır. BAE Ekonomi Bakanı Sultan Bin Said el-Mansuri ülkenin bağımsızlığının 43. yıldönümünde yaptığı bir açıklamada 2014 yılında ülke ekonomisinin % 60'tan fazlasının doğal kaynaklar dışındaki sektörlerden oluşmaya başladığını belirtmiştir.¹²

Bununla birlikte BAE'nin en büyük ikinci emirliği olan Dubai, 2014 yılında ekonomik büyümeye ve yabancı yatırımları çekmeye devam etmiştir. Bu yıl bir önceki yıla oranla Dubai'de iş hayatına giren lisanslı firmalar % 13 gibi önemli bir artış kaydetmiştir. Yani 2013 yılında 18.848 olan lisanslı firma sayısı 2014 yılında 21.358'e yükselmiştir. Bu sene içerisinde ülkede yapılan ekonomik yatırımlara bakıldığında; yüzde 27'lik bir oranın endüstri alanında, yüzde 16'lık bir oranın ticaret alanında ve yine yüzde 16'lık bir oranın da turizm alanında gerçekleşmesi¹³ Emirliklerin ekonomik yapısının ilerde hangi sektörler üzerinde yoğunlaşacağını göstermektedir.

BAE'de serbest piyasa ekonomisi hâkim olup petrol ve doğalgaz GSYİH'nin % 30'dan fazlasını oluşturmaktadır. BAE, toplam 97,8 milyar varil¹⁴ ile dünya petrol rezervinin % 10'una sahiptir. Bu rakam BAE'yi dünyanın 7. büyük petrol rezervlerine sahip ülkesi konumuna taşımaktadır. Ülkenin 2014 yılında günlük petrol üretimi yaklaşık 2,8¹⁵ milyon varil civarında olmuştur. Emirlikler sahip olduğu zengin doğal kaynaklarıyla desteklenen endüstri, turizm ve ticaret sektörlerinin geliştirilmesi ile 2021 vizyonu çerçevesinde dünyanın en büyük 10 ekonomisi arasında yer almayı hedeflemektedir.¹⁶

Ekonomisindeki istikrarlı büyümeyi 2014 yılında da devam ettiren BAE, küresel ekonomide rekabet etme kabiliyeti açısından bir önceki yıla göre 7 sıra tırmanarak 12. sıraya yükselmeyi başarmıştır.¹⁷ Bununla birlikte 2014, BAE'nin güçlü ve istikrarlı büyüyen ekonomisi sayesinde dünyanın en gelişmiş ülkeleri arasında gösterildiği bir yıl olmuştur. BAE'yi en parlak ekonomiler arasında gösteren Dünya Ekonomi Forumu Raporu'na göre BAE ekonomisi, 2014 yılında da Arap ülkeleri arasında Suudi Arabistan'dan sonra ikinci büyük ekonomi olma konumunu muhafaza etmiştir.¹⁸ BAE büyüyen ekonomisiyle doğru orantılı bir şekilde 2015 yılı için açıkladığı federal bütçeyi de 2014 yılına oranla artırmıştır. Bu doğrultuda 2014 yılı için açıklanan 12.5 milyar dolarlık¹⁹ federal bütçe 2015 için arttırılarak 13.4 milyar dolara²⁰ yükseltilmiştir.

Dünyanın her tarafına yayılmış yatırım faaliyetleri ve ticaret ortaklıkları BAE'nin 2014 yılına geldiğinde daha sağlam bir ekonomiye sahip olmasını sağlamıştır. 2014 yılında ülkenin dış ticaret ortaklarına bakıldığında Doğu

Asya ülkelerinin ilk sıralarda yer aldıkları görülmektedir. Dolayısıyla bu yıl BAE'nin en önemli ihracat limanları arasında Japonya (%17,10), Hindistan (% 13,6), İran (% 6,9), Güney Kore (% 6,10) ve Tayland (% 5,10) gibi ülkeler yer almıştır. En önemli ithalat merkezlerine bakıldığında ise Hindistan'ın % 17,5 ile ilk sırada olduğu görülmektedir. Bu ülkeyi sırasıyla % 14 ile Çin'in, % 7,7 ile ABD'nin, % 5,6 ile Almanya'nın ve % 4,82 ile Japonya'nın izlediği görülmektedir.²¹ Bu tablo ile BAE'nin son yıllarda sadece ekonomideki sektörleri çeşitlendirmekle yetinmediği, bunun yanında ticari ortaklarını da farklılaştırarak ticaret alanında bir veya birkaç aktöre olan bağımlılığın ortadan kaldırılmasını amaçladığı görülmektedir. Güç unsurunun en önemli ayaklarından birisinin ekonomi olduğu göz önünde bulundurulursa her geçen yıl ekonomisini istikrarlı bir şekilde büyütmeyi başaran BAE'nin ilerde başta bölge siyaseti olmak üzere uluslararası arenada da güçlü bir aktör olarak ortaya çıkması öngörülebilir.

Dış Siyasi Gelişmeler

Güç unsurunun temel faktörlerinden yoksun olma hali BAE dış politikasını diyalog ve müzakere gibi iki temel ilkeye dayandırmaktadır. Kurumsallaşma yönünden de zayıf olan Emirlik, komşularıyla sıfır sorun merkezli bir dış politika stratejisi izleyerek gerek devletleşme sürecinde ilerlemeyi gerekse altyapısına yaptığı yatırımların aksamadan devam etmesini hedeflemektedir. Bölgenin en küçük ülkelerinden biri olmasına rağmen, son yıllarda bölgeye hâkim olan çatışma ve anarşi ortamının etkilerinin kendisine de yaklaşıma başlamasıyla BAE'nin de diğer Körfez Arap ülkeleri (Suudi Arabistan ve Katar) gibi kabuğunu kırıp pro-aktif bir şekilde bölge politikalarına daha fazla müdahil olmaya başladığı görülmektedir.²²

2014 yılı BAE dış politikası açısından oldukça hareketli bir yıl olmuştur. Arap Baharı'nın başlamasıyla ülkenin dış politikasında artan aktivizm bu yıl da hızlanarak devam etmiştir. Abu Dabi'nin dış politikada daha aktif olmasının arkasında şüphesiz bölgesel rekabet ve iç politikadaki güç mücadelesinin etkisi büyüktür. Bu bağlamda 2014 yılı BAE açısından bölgedeki en önemli rakiplerinden biri, Katar ile olan tarihi rekabetin görünürlük kazanmaya başladığı bir yıl olmuştur. Bu rekabetin gün yüzüne çıkması ile BAE önceki yıl Mısır'da gerçekleştirilen askeri darbeyi müteakip, bölgede Suudi Arabistan ve Mısır'dan oluşan Müslüman Kardeşler karşıtı ittifaka dâhil olarak²³ devrik Mısır Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi'yi destekleyen Katar'ın karşısında olduğunu göstermiştir.

BAE'nin 2014 yılındaki dış politikası içeride Müslüman Kardeşler'le olan mücadelesinde başarılı olabilmek için dışarıda attığı adımlar çerçevesinde şekillenmiştir. Bununla birlikte, 2014 yılında Suriye ve Irak'ta büyük bir coğrafyanın kontrolünü ele geçiren Irak Şam İslam Devleti (İŞİD) örgütünün genişlemesini durdurmayı ve nihayetinde ortadan kaldırmayı hedefleyen koalisyon kuvvetlerine aktif bir şekilde katılması²⁴ BAE'nin dış politikada aldığı

ğı bir diğer önemli karar olarak karşımıza çıkmaktadır. IŞİD'e karşı kurulan koalisyonun aktif bir üyesi olarak sahaya çıkan BAE'nin, Suriye ve Irak'ın durumuna yönelik dış politika vizyonu Eylül ayında Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda (BMGK) Dışişleri Bakanı Şeyh Abdullah bin Zayed tarafından açıklanmıştır. Buna göre Abdullah, Irak ve Suriye'nin geleceğinin bölgenin de geleceği olduğunu ifade ederek ülkesinin burada istikrarı bozan herhangi bir oluşuma karşı duracağını ifade etmiştir.²⁵ Abu Dabi'nin 2014 yılında dış politikasındaki temel motivasyonu Müslüman Kardeşler'e karşı bölgesel ve küresel mücadele oluşturmuştur. Bu mücadele çerçevesinde IŞİD ve benzeri radikal İslamcı örgütlerin ortaya çıkması Abu Dabi'nin Müslüman Kardeşleri ve onlarla bağlantılı bütün grupları terör listesine almasını kolaylaştırmıştır.²⁶

Bu yönüyle bakıldığında bir önceki yılda izlenen dış politikanın halen devam ettiği görülmektedir. Nitekim BAE bu yıl da bölgede en önemli müttefiki olan Suudi Arabistan ile paralel bir dış politika izlemenin yanında küresel hâkim güçlerin yanında yer almanın verdiği güven sayesinde dış politikasında tedrici bir aktivizme gitmiştir. Sınırlı kapasitesinin farkında olan Emirliklerin, bölgedeki önemli rakiplerinden biri olan Katar'ın aksine bağımsız politikalar yerine müttefiklerine dayanarak dış politikasında itidalli aktivizm ilkesini benimsediği görülmüştür. Böylelikle Mısır ve Suudi Arabistan gibi bölgesel güçlerin paralelinde politikalar izleyerek etkinliğini arttırmayı hedeflemiştir.²⁷

Suudi Arabistan'la mevcut yakın ilişkilerin yanında, 2013 yılında Mısır'da gerçekleşen askeri darbe sonucu bu ülkeye en büyük dış yardımları yapan ülkelerden birisi olması sebebiyle, BAE 2014 yılında Mısır'daki darbe rejimi ile de özel bir ilişki inşa etmeye başlamıştır. Bu bağlamda, Mart ayında Mısır'daki darbenin mimarı General Abdülfettah el-Sisi'nin BAE'ye yaptığı gezide taraflar arasında imzalanan bir dizi askeri ve ekonomik anlaşmalar ile ikili ilişkiler kurumsal bir boyuta taşınmıştır. Yapılan anlaşmalardan en önemlisi, çökme noktasına gelmiş olan Mısır ekonomisini canlandırması beklenen 40 milyar dolar değerindeki konut inşa yatırımı anlaşması olmuştur. Bu anlaşmaya göre BAE menşeli Arabtec Şirketi'nin yapacağı konutların ilk etabının 2017, ikinci etabının da 2020'de bitirilmesi planlanmıştır.²⁸

BAE, Müslüman Kardeşler'le olan mücadelesinde hayati öneme sahip olan Mısır ile olan münasebetlerine büyük bir önem atfetmektedir. Nitekim dış ilişkilerden sorumlu Devlet Bakanı Anvar Muhammed Gargaş ülkesinin dış politikasını değerlendirdiği basın toplantısında Mısır'ın bölge istikrarı için kilit öneme sahip bir ülke olduğunu belirtmesi Mısır'a atfedilen değeri göstermektedir.²⁹ Bunun yanında, BAE Veliâht Prensi Muhammed bin Zayid el-Nahyan ile bir araya gelen Mısır Genelkurmay Başkanı Korgeneral Sıdkı Subhi, darbeden sonra ülkesine ilk yardım eden ülkelerden biri olarak BAE'ye teşekkürlerini sunarken bu yardımları tıpkı 1973'te İsrail'e karşı savaştıkları dönemde BAE'nin verdiği desteğe eşdeğer gördüklerini ifade etmiştir.³⁰ Bu açıklamalar birlikte değerlendirildiğinde tarafların birbirlerine karşı olan bağlılığının bu sene itibari ile daha da derinleşeceğini öngörmek mümkündür.

BAE'nin 2014 yılında Suudi Arabistan ile olan ilişkilerine bakıldığında, her iki ülkenin ortak düşman olarak gördükleri Müslüman Kardeşler'den tehdit algıladıkları ve ikili ilişkileri daha da derinleştirmeye çalıştıkları görülmektedir. BAE ve Suudi Arabistan Arap Baharı'nın başlamasıyla, özellikle rejimlerine karşı yıkıcı bir tehdit olarak gördükleri Müslüman Kardeşler'i hedef tahtasına oturtmuşlardır. Bu çerçevede BAE Müslüman Kardeşler'e karşı mücadelede Riyad'a adeta koşulsuz destekte bulunmuştur.³¹ Bu arada BAE, bölgeye yönelik büyük oranda paralel bir dış politika izlediği Suudi Arabistan ile birlikte Müslüman Kardeşler'i desteklediğini iddia ettiği Katar ile büyük sorunlar yaşamaya başlamıştır. Aslında tarihi kökleri bulunan iki ülke arası bölgesel rekabet, 2014 yılında yaşanan ihtilaflarla iyice gün yüzüne çıkmaya başlamıştır. Yaşanan ihtilaflı dış politikaların dışa vurumu, Mart ayında Körfez üçlüsü olarak adlandırılan Suudi Arabistan, Bahreyn ve BAE'nin, Doha'daki büyükelçilerini geri çekmesi ile gerçekleşmiştir.³² Konuyla alakalı Körfez üçlüsü, yayınladığı ortak bildiriye Katar'ın Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) üye ülkelerinin içişlerine karışmama, istikrar ve güvenliği bozucu unsurlara destek vermeme ve hasım medyayı desteklememe gibi ilkeleri kabul etmesine rağmen uygulamada bu ilkeleri ihlâl ettiği iddia edilmiştir. Bundan dolayı üç Körfez ülkesi, 5 Mart 2014 tarihinde Suudi Arabistan'ın başkenti Riyad'da dışişleri bakanları seviyesinde gerçekleşen KİK 130. Dönem Toplantısı'nda, belirlenen ortak kurallara uymadığı gerekçesiyle Katar'ın cezalandırılmasına dair bir karar almışlardır.³³

Fakat açıktan ilan edilirse de bu krizin arkasında Katar'ın, Suudi Arabistan ve BAE'nin ulusal güvenliklerine karşı hayati bir tehdit olarak gördükleri ve yasadışı ilan ettikleri Müslüman Kardeşler Cemaati'nin, ülkesindeki faaliyetlerine son vermemesinin yanında bu gruba bölgede lojistik ve mali destek sağlaması temel etken olarak gösterilebilir.³⁴ Bunun dışında Katar'da ikamet eden ve Müslüman kamuoyu üzerinde büyük bir etkisi olan Dünya Müslüman Âlimleri Birliği Başkanı Mısırlı Şeyh Yusuf el-Kardavi'nin sıklıkla BAE ile Suudi Arabistan'ı Mısır'daki darbeye verdikleri destekten dolayı eleştirmesine rağmen Katar'ın bu ifadeler karşısında sessiz kalması, krizin arkasındaki bir diğer sebep olarak gösterilebilir.³⁵

Yukarıda da belirtildiği gibi gerek bölgedeki halk hareketlerinin ortaya çıkardığı siyasi aktivizm sonucu rejimin bekasına olan tehdit algılamaları, gerekse Amerika'nın bölgeden çekileceği söylenti ve tahminlerinin artması, BAE yönetimini daha aktif bir dış politika izlemeye itmiştir. Bu doğrultuda İran ile var olan tarihi husumetin yanında, Müslüman Kardeşleri destekleyen Katar ve Türkiye ile ters düşülmesi bölgede BAE ve Suudi Arabistan'ın yeni bir ittifak kurmalarına sebep olmuştur.³⁶ Bu ittifak 2014 yılının Mayıs ayında iki ülke temsilcilerinin Abu Dabi'de yaptıkları görüşmeler sonucu hayata geçirilmiştir. Kurulan yeni ittifakın resmi ve stratejik boyutunun olması KİK'e alternatif bir oluşum olarak yorumlanmasına sebep olmuştur. Zira ittifakın Katar'la yaşanan krizin hemen ertesinde kurulması ve tıpkı Soğuk Savaş sonrası kurulan Fransız-Alman ittifakına benzetilmesi³⁷ bölgedeki diğer ülkelere de kapının

açık kalacağı yeni bir siyasi oluşumun doğacağına dair yorumları beraberinde getirmiştir. Bununla birlikte iki ülkenin kurduğu yeni ittifaka yılın sonunda Kuveyt ve Mısır'ın da eklenmesiyle güvenlik paktına dönüştürülmesi gündeme gelmiştir.³⁸ Bu adımın atılmasının arkasındaki temel sebepler olarak Suriye ve Irak'ta etkili olan İŞİD tehdidi ve Yemen'de İran'a yakın olduğu iddia edilen Husi militanlarının bölgeye yönelttikleri güvenlik tehdidi gösterilmiştir.

Kasım ayında, BAE'nin de içinde bulunduğu Körfez üçlüsü ülkeler Katar ile aralarındaki krizin çözümüne yönelik çeşitli müzakereler yapmış, özellikle KİK'in bir diğer üyesi olan Kuveyt'in arabuluculuk çabaları sonucu taraflar yeni bir anlaşma için bir araya gelmişlerdir. Böylece BAE'nin Körfez'de kıyasıya bir rekabete girdiği Katar ile ilişkiler bir nebze normalleşebilmiştir.³⁹ Öte yandan ilişkilerin az da olsa yumuşamasına rağmen Abu Dabi, Suudi Arabistan'ın aksine büyükelçisini Katar'a geri göndermeme konusunda çok direnmiş⁴⁰ ancak Suudilerin baskıları sonucu büyükelçisini Doha'ya göndermeyi kabul etmiştir. Anlaşmanın yapıldığı dönemde Katar'ın desteklediği iddia edilen Müslüman Kardeşler cemaatinin terör listesine alınması ve Katar'ın tarihi anlamda BAE'nin bir emirliği olduğu yönünde üst makamlarca tehditkâr demeçlerin verilmesi⁴¹ BAE'nin bu ülkeye karşı sert politikalarını ilerde de devam ettireceğine işaret etmektedir.

2014 yılında BAE'nin dış politikada artan aktivizmine verilebilecek örneklerden biri de ülkenin Kuzey Afrika'da yürüttüğü aktif faaliyetlerdir. Yürütülen bu aktif faaliyetlerin en çok göze çarpanı, Libya'da başkent havaalanını ele geçirmeye çalışan İslamcı gruplara karşı BAE'nin Mısır ile birlikte 17-23 Ağustos tarihleri arasında başlattığı hava operasyonudur. Operasyonun Amerika ve Batılı müttefiklerden gizli yürütülmesi BAE ile Amerika arasında bir krize sebep olmuştur. Ayrıca Emirliklerin bölge siyasetine şahin politikalarla nasıl dâhil olduğunu göstermesi açısından da bu operasyon oldukça önemlidir.⁴² Bunun yanında BAE'nin Tunus'ta bu yıl yapılan seçimlerden önce İslamcı parti olan Nahda'nın ulusalcı seküler rakibi Nida Tunis'in parti liderine yaptığı yardımlar bu ülkenin de siyasetine aktif bir müdahale olarak yorumlanmıştır.⁴³ Ayrıca İslamcılara karşı seküler bir partiyi desteklemesi yine bölgede Müslüman Kardeşler'e karşı başlattığı operasyonun bir parçası olarak yorumlanabilir.

Diğer yandan, Emirlikler bölgenin kaos içerisindeki iki önemli ülkesi Suriye ve Irak'a karşı yürüttüğü dış politikasında ihtiyatlı pragmatizm ilkesini benimsediği görülmektedir. BAE'nin Irak ile ilişkileri Nuri el-Maliki'nin başbakanlığı döneminde oldukça gerginken 2014 yılının Eylül ayında Haydar el-Abadi'nin iktidara gelmesi ile yumuşamaya başlamıştır. Taraflar arasındaki ilişkiler Irak başbakanı Abadi'nin Aralık ayında Abu Dabi'yi ziyaret etmesi ile olumlu bir seyir almaya başlamıştır. Abadi, ziyareti sırasında İŞİD'e karşı oluşturulan koalisyona aktif katılımından ve hükümetine verdiği destekten dolayı BAE'ye teşekkürlerini sunmuştur.⁴⁴ Suriye konusunda ise Başbakanı Şeyh Muhammed el-Maktum yaptığı bir açıklamada bu ülkenin içinde bulunduğu iç savaşa hiçbir şekilde müdahil olmayacaklarını ancak insani yardım-

ların yanında barış için üstlenilecek sorumluluktan kaçmayacaklarını ifade etmiştir.⁴⁵ Suriye ve Irak topraklarında IŞİD'e karşı BAE'nin operasyonlara aktif katılımını⁴⁶ başta Müslüman Kardeşler olmak üzere İslamcı gruplara karşı başlattığı operasyonları meşrulaştırma ve Batı kampındaki varlığını sağlamlaştırmanın yanında ABD'nin bölgeden çekilmesi durumunda operasyonel kapasitesini ölçmek adına önemli bir fırsat olarak gördüğü şeklinde değerlendirilmek mümkündür.

2014 yılında BAE'nin bölgenin en önemli aktörlerinden biri olan İran ile ilişkileri ise önceki yıllara benzer bir şekilde mesafeli olmuştur. Bu yılın Nisan ayında İran Dışişleri Bakanı Cevad Zarif Emirliklere bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Zarif, ziyaretinde ikili ilişkilerin gelişmesinin önündeki önemli engellerden biri olan İran nükleer sorununun çözümüne yönelik P5+1 (ABD, Fransa, İngiltere, Rusya ve Çin + Almanya) ülkeleri ile başlatılan müzakerelerin Körfez Arap ülkelerine karşı bir tehdit oluşturmadığını ifade etmiş ve onların çıkarına bir anlaşma olacağına dair Abu Dabi'yi ikna etmeye çalışmıştır.⁴⁷ Zarif'in BAE'ye ziyareti ve yetkililere iade-i ziyaret davetinde bulunması taraflar arasında görüş farklılıklarının ortadan kaldırılması ve oluşabilecek bir yumuşamanın işaretleri olarak değerlendirilebilir. Fakat BAE Dışişleri Bakanı Abdullah bin Zayed 31 Mayıs'ta Alman mevkidaşı ile Abu Dabi'de yaptığı basın toplantısında İran ile yaşanan sorunların sadece İran'ın nükleer programından kaynaklanmadığını, aynı zamanda bu ülkenin bölgede yürüttüğü tahrik edici politikalarından da kaynaklandığını belirtmiştir.⁴⁸ Dolayısıyla İran ile olan sorunların çok boyutlu olduğunu ve bu ülkeyle yaşanan problemlerin ortadan kaldırılmasının da uzun zaman alacağını işaret etmiştir. Bununla birlikte İran'ın 2014 yılında Irak, Suriye, Bahreyn ve Yemen'de izlediği politikalar iki ülke ilişkilerini geliştirme adına Zarif'in başlattığı inisiyatif büyük oranda gölgelemiştir.⁴⁹

Emirliklerin 2014 yılında Türkiye ile olan ilişkileri ise bir önceki yıl Mısır'da gerçekleşen askeri darbeye ilişkin tarafların farklı pozisyonlar alması sonucu tedrici olarak bozulmaya başlamıştır. Türkiye, Mısır'da Müslüman Kardeşler'in adayı olan Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi'ye karşı yapılan askeri darbeyi eleştirirken BAE'nin ise aksine Cunta yönetiminin en büyük siyasi ve mali destekçilerinden biri olması, iki ülkeyi karşıt kamplarda yer almaya sürüklemiştir. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Eylül ayında BM Genel Kurulu'ndaki konuşmasında Mısır'daki darbeyi demokrasinin katli ve bölgedeki teröriste yol açan bir gelişme olarak sunması taraflar arasında önemli bir siyasi krize neden olmuştur. Konuyla alakalı olarak BAE dışişleri bakanlığından yapılan açıklamada Erdoğan'ın Mısır içişlerine karışmasının kabul edilemez bir durum olduğu ifade edilmiştir.⁵⁰ Dolayısıyla bu gelişmeler çerçevesinden bakıldığında 2014'ün iki ülke arasında son on yılda geliştirilen iyi ilişkilerin bozulmaya başladığı bir yıl olduğu görülmüştür.

BAE, 2014 yılında Batı ittifak sistemine sadık ve bölgesel politikalarda Suudi Arabistan'la benzer düzlemde politikalar yürütenin yanında küresel bir aktör olabilmenin ilk adımlarını da atmaya başlamıştır. Son yıllarda ulus-

laşma bilincini güçlendirirken bir çöl emirliğinden ciddi bir devlete dönüşme yönünde attığı adımları 2014 yılında da devam ettirmiştir. Bu bağlamda 2014, küresel bir aktör olabilmek için dış politikasında Latin Amerika açılımını gerçekleştirdiği yıl olmuştur. Nisan ayında Latin Amerika ülkelerine kapsamlı ziyaretler gerçekleştiren Emirlikler Dışişleri Bakanı Şeyh Abdullah, ülkesinin Latin Amerika ülkeleri ile birçok değeri paylaştığını ve bu benzerlikleri ticaret ve işbirliğine çevirmek arzusunda olduğunu ifade etmiştir. Uruguay'da yapılan görüşmelerde Ortadoğu'daki gelişmeler konuşulmuş, Uruguay Dışişleri Bakanı Almagro mevkidaşına Araplar için en hassas konulardan biri olan Filistin'in destekleyicisi olduğunu ifade etmiştir. Buna karşın Abdullah da Uruguay'ın 2016-17 BM Güvenlik Konseyi geçici üyeliğini desteklediğini belirtmiştir.⁵¹

Filistin siyasetinde Müslüman Kardeşlere yakınlığı ile bilinen Hamas'a karşı mesafeli dururken seküler milliyetçi El-Fetih'i destekleyen BAE, 2014 yılında İsrail'in gerçekleştirdiği kanlı Gazze operasyonundan sonra Filistinlilere 25 milyon dolar yardım yapacağını duyurmuştur.⁵² Ancak operasyon sırasında BAE, Gazze operasyonuna Hamas'ın zayıflatılması açısından olumlu baktığına dair özellikle Gazzeliler tarafından ileri sürülen ciddi suçlamalara maruz kalmıştır. Bu bağlamda BAE veliaht prensinin siyasi danışmanlığını eski bir El Fetih üyesi olan Filistin asıllı Muhammed Dahlan'ın yapıyor olması bu ülkenin Filistin siyasetinde hangi pozisyonda durduğunu göstermesi açısından önemli bir veri olarak elimizde bulunmaktadır.

Sonuç

2014, BAE adına önemli gelişmelerin meydana geldiği bir yıl olmuştur. BAE'nin, bölgede artan şiddet ve kaos ortamından görece daha korunaklı bir konumda olmasına rağmen, 2014 yılında güvenlik tehditleri hissetmeye başladığı görülmektedir. Güvenlik endişelerinin de çoğunlukla iç siyasette rejimin bekasına yönelik algılanan tehditlerden oluştuğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamda ülkede Müslüman Kardeşler cemaatine mensup kişiler rejimin bekasına bir numaralı tehdit olarak kabul edilmiştir. Dolayısıyla 2014 yılı boyunca iç siyasette temel motivasyon bu cemaate mensup kişiler üzerindeki baskının arttırılıp siyasal ve toplumsal etkilerinin ortadan kaldırılması yönünde olmuştur. Bu doğrultuda gerek ABD ile güvenlik anlaşması imzalanması gerekse Emirlik vatandaşlarına zorunlu askerlik hizmeti uygulanmaya başlanması, bu yıl içerisinde artan güvenlik kaygılarının giderilmesine yönelik adımlar olarak yorumlanabilir. Bununla birlikte önceki yıllarda başlatılan Emirleştirme politikaları 2014 yılında da aynen devam ettirilerek devletleşme, zorunlu askerlik uygulaması ile de ulus devlet modelinin güçlendirilmesi amaçlanmıştır. Ülkenin ekonomisi sahip olduğu zengin doğal kaynakları ve bölgedeki karışıklıklardan dolayı önemli yatırımları üzerine çekmesi sayesinde 2014 yılında da büyümeye devam etmiştir. Ayrıca 2014, ekonominin çeşitlendirilerek temel sütunlarını petrol dışı sektörler üzerine inşa etme girişim-

lerinin de hızlandığı bir yıl olmuştur. Bu yıl ekonomik büyümenin yanında dış politikada da daha aktif bir BAE karşımıza çıkmaktadır. Diğer Körfez ülkeleri gibi iç karışıklıklar sonucu zayıflayan büyük Arap devletlerinin sahneden çekilmesi ile BAE de dış politikada kendisine önemli bir alan bulmuştur. Bu alanı da iç siyasette rejimi tehdit eden unsurların dışarıdaki destekçilerinin etkisizleştirilmesi adına kullanmayı tercih etmiştir. Dolayısıyla 2014 yılındaki dış politika aktivizmini iç siyasette İslamcı grupları bastırmanın devamı olarak dış politikada artan faaliyetler olarak yorumlamak mümkündür. Bu doğrultuda BAE'nin 2014 yılında izlediği dış politikanın temel ilkesi "itidalli aktivizm" olarak tanımlanabilir. Zira mevcut ittifakların devam ettirilmesinin yanında müttefik güçlere dayanarak dış politika aktivizminin artırılması "itidalli aktivizm" ilkesinin benimsendiğini gösteren önemli bir çıktı olarak karşımızda durmaktadır.

Kronoloji

- **10 Ocak:** BAE ve ABD terörle mücadele bağlamında askeri eğitim anlaşması yaptı.
- **19 Ocak:** BAE vatandaşlarına zorunlu askerlik uygulamasının başlatıldığını ilan etti.
- **20 Ocak:** BAE Müslüman Kardeşler üyesi olarak suçladığı 30 kişiyi tutukladı.
- **2 Şubat:** BAE ve Katar arasında Şeyh Yusuf el-Kardavi'nin BAE'yi eleştiren konuşmalarından dolayı diplomatik kriz yaşandı.
- **5 Mart:** BAE, Suudi Arabistan ve Bahreyn ile birlikte Doha'dan büyükelçisini geri çekti.
- **10 Mart:** BAE ile Mısır arasında 40 milyar dolar değerinde konut anlaşması imzalandı.
- **15 Nisan:** İran Dışişleri Bakanı Zarif, nükleer müzakerelerin bölgenin çıkarına olduğunu anlatmak için BAE'ye resmi bir ziyaret gerçekleştirdi.
- **29 Nisan:** BAE, ticaret ve işbirliğini geliştirmek amacıyla Latin Amerika ülkelerine diplomatik açılım gerçekleştirdi.
- **30 Mayıs:** BAE, Suudi Arabistan ile yeni bir ittifak kurdu. İttifakın özellikle KİK bünyesinde, Katar ile yaşanan sıkıntılar sonrası kurulması KİK'e alternatif bir yapılanma olarak değerlendirildi.
- **17-23 Ağustos:** BAE, Mısır ile birlikte Libya'daki çatışmalara müdahil olup hava saldırılarını gerçekleştirdi.
- **23 Eylül:** BAE, İŞİD'e karşı oluşturulan uluslararası askeri koalisyona katıldı.
- **25 Eylül:** Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda Mısır'ı eleştiren konuşmasından dolayı BAE ile Türkiye arasında müteakip süreçte diplomatik kriz yaşandı.
- **16 Kasım:** BAE Müslüman Kardeşler'in de içinde bulunduğu uzun bir terör listesi açıkladı.
- **17 Kasım:** BAE diğer Körfez ülkeleri ile birlikte büyükelçisini Katar'a geri göndermeyi kabul etti.
- **15 Aralık:** Irak Başbakanı Haydar el-Abadi, BAE'ye resmi bir ziyaret gerçekleştirdi.
- **20 Aralık:** BAE Mars'a gönderilmek üzere insansız keşif aracı geliştirmeye başladığı duyurdu.

Notlar

- 1 Ayesha Al Khoori, "UAE faced up to tough issues in Brotherhood trial", *The National*, 21 Ocak 2014.
- 2 "UAE convicts 30 over Muslim Brotherhood ties", *Al Jazeera*, 21 Ocak 2014.
- 3 "UAE summons Qatar envoy over Qaradawi remarks", *Al Jazeera*, 2 Şubat 2014.
- 4 "ListofgroupsdesignatedterroristorganisationsbytheUAE", *TheNational*, 16Kasım2014.
- 5 <http://uaeem.ae/english/pages/default.aspx>.
- 6 "BAE'den İhvan'la ilişkili Banka Hesaplarını Dondurma Kararı", *Mısır Bülteni*, 21.11.2014.
- 7 Ayesha Al Khoori, "Emiratis welcome national service plans", *The National*, 19 Ocak 2014.
- 8 Caline Malek, "UAE troops could soon be trained in counter-terrorism by the US Marine Corps", *The National*, 12 Ocak 2014.
- 9 "UAE takes first steps in building Mars probe", *Gulf News*, 20 Aralık 2014.
- 10 <http://data.worldbank.org/country/united-arab-emirates>
- 11 "UAE tops economic rankings in the Middle East", *Al Arabia*, 3 Eylül 2014.
- 12 "UAE economy to grow 4.8% this year, says Minister of Economy", *Gulf News*, 24 Kasım 2014.
- 13 "Dubai sees 13% rise in business licences in 2014", *UAEinteract*, 25 Ocak 2015.
- 14 http://www.opec.org/opec_web/en/about_us/170.htm
- 15 http://www.opec.org/opec_web/en/about_us/170.htm
- 16 Samir Salama, "UAE targets world's top 10 in GDP per capita income, Al Tayer says", *Gulf News*, 29 Nisan 2014.
- 17 "UAE jumps 7 positions on the World Economic Forum's Global Competitiveness Report" *WAM Emirates News Agency*, 3 Eylül 2014.
- 18 "UAE ranks among the most developed countries in the international indices", *UAEinteract*, 8 Aralık 2014.
- 19 "UAE approves \$12.5 billion federal budget for 2014", *Al Arabia*, 28 Aralık 2013.
- 20 "UAE government approves higher federal spending for 2015", *Al Arabia*, 13 Aralık 2014.
- 21 <http://www.uae-embassy.org/business-trade/trade-export>
- 22 Ahmet Üçağaç, "Birleşik Arap Emirlikleri 2013", *Ortadoğu Yıllığı 2013*, İstanbul:Açılım Kitap, Sayı: 9, Yıl:9.
- 23 Ali Karataş&Yusuf Ertaş, "Arap coğrafyasında değişen ittifaklar", *Evrensel*, 08 Eylül 2014.
- 24 Taimur Khan, "UAE joins airstrikes on ISIL bases in Syria", *The National*, 24 Eylül 2014.
- 25 *UAEinteract*, http://www.uaeinteract.com/government/foreign_policy.asp
- 26 Sara Sabry, "Gargash highlights UAE's foreign policy", *Gulf News*, 25 Kasım 2014.
- 27 "UAE will help but not interfere in Syria, says Mohammad Bin Rashid", *Gulf News*, 13 Ocak 2014.
- 28 "UAE's Arabtec shares soar on \$40bn Egypt housing deal" *Al Arabia*, 10 Mart 2014.
- 29 Sara Sabry, "Gargash highlights UAE's foreign policy" *Gulf News*, 25 Kasım 2014.
- 30 <http://improkul.impr.org.tr/?p=1225>, 23 Şubat 2014, <http://www.haber3.com/misir-genelkurmay-baskani39ndan-bae-ziyareti-haberi-2480238h.htm>
- 31 "UAE backs Saudis on Brotherhood blacklist", *Al Arabia*, 9 Mart 2014.
- 32 Frank Gardner, "Gulf ambassadors pulled from Qatar over 'interference'", *BBC*, 5 Mart 2014.
- 33 "Körfez'de 'İhvan' gerilimi", *Al Jazeera*, 6 Mart 2014.

- 34 Mustapha Ajbaili, "Al-Jazeera denies MB ties revealed by UAE paper", *Al Arabia*, 17 Mart 2014.
- 35 "UAE summons Qatar envoy over 'insults' by Yusuf Qaradawi", *Arab News*, 3 Şubat 2014.
- 36 Fadi Aboualfa, "Saudi-UAE: The Start Of A Beautiful Relationship?", <https://mees.com>, 19 Ocak 2015. <http://oilpro.com/post/9785/saudi-uae-start-beautiful-relationship>
- 37 Mohammed Fahad al-Harhi, "Saudi-UAE alliance has filled Gulf leadership void", *Al Arabia*, 31 May 2014.
- 38 Hamza Hendawi, "Egypt, Gulf Arab allies eye anti-militant alliance", *The Herald News*, 3 Kasım 2014.
- 39 "Gulf States agree to end eight-month diplomatic row with Qatar", *Middle East Eye*, 17 Kasım 2014.
- 40 Rashid al-Hajri, "UAE tries to scuttle Qatar-Saudi reconciliation", *Al Monitor*, 5 Ağustos 2014.
- 41 "Qatar is part of UAE: Dubai security official", *The Daily Star*, 1 Nisan 2014.
- 42 Rori Donaghy, "Abu Dhabi in a 'state of confusion' after US reveal Libya bombing raids", *Middle East Eye*, 28 Ağustos 2014.
- 43 Mary Atkinson, "'Luxury' cars and a foreign funding scandal in Tunisia", *Middle East Eye*, 13 Ağustos 2014.
- 44 "Iraqi prime minister makes first visit to UAE", *Al Arabia*, 15 Aralık 2014.
- 45 "UAE will help but not interfere in Syria, says Mohammad Bin Rashid", *Gulf News*, 13 Ocak 2014.
- 46 Taimur Khan, "UAE joins airstrikes on ISIL bases in Syria", *The National*, 24 Eylül 2014.
- 47 "Iranian foreign minister holds talks with Emirati officials in sign of warming ties", *Fox News*, 15 Nisan 2014.
- 48 "UAE FM: differences with Iran not only about nuclear issue", *Al Arabia*, 1 Haziran 2014.
- 49 "FM blasts UAE minister for anti-Iran remarks", *The Iranian Project*, 22 Ekim 2014.
- 50 "UAE denounces Erdogan's U.N. attack on Egypt", *Al Arabia*, 25 Eylül 2014.
- 51 "UAE diplomatic offensive in Latin America", *Middle East Eye*, 29 Nisan 2014.
- 52 "UAE pledges \$25 million in aid to Gaza", *Al Arabia*, 10 Temmuz 2014.